

HANDBOEK CORRECTIONEEL PROCESRECHT

HANDBOEK CORRECTIONEEL PROCESRECHT

Terechzitting, rechtsmiddelen en bewijs

Daniel DE WOLF

intersentia

Antwerpen – Cambridge

Handboek correctioneel procesrecht. Terechzitting, rechtsmiddelen en bewijs
Daniel De Wolf

© 2013 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Coverafbeelding © Tupungato – Dreamstime.com

ISBN 978-94-000-0469-6
D/2013/7849/121
NUR 824

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

VOORWOORD

Vandaag is de correctionele procedure uitgegroeid tot de strafrechtelijke procedure bij uitstek. Niet alleen het volume strafzaken legt dit uit, maar ook omdat quasi alle belangrijke strafzaken vandaag voor de correctionele rechtbank berecht worden. De ontwikkeling van de bijzondere strafwetgeving is daar ook niet vreemd aan. Daarom dat in dit handboek de aandacht uitgaat naar de correctionele procedure. Drie thema's in evenveel onderscheiden delen komen aan bod: de regels betreffende de correctionele terechtzitting, de rechtsmiddelen en het bewijs in strafzaken.

Dit boek is ontsproten uit het onderwijs en meer bepaald uit de *Syllabus Correctioneel procesrecht* van Prof. A. DE NAUW. Ik ben hem dan ook mijn grote en oprechte dank verschuldigd om zijn werk te mogen voortzetten. Dit boek is echter iets volledig nieuws geworden. Terwijl de basisfilosofie om vooral aandacht te besteden aan de beginselen dezelfde is gebleven, zijn wat de inhoud betreft, diverse nieuwe delen toegevoegd, zijn andere delen anders voorgesteld en nog andere delen meer uitgewerkt. De talloze nieuwe wetsbepalingen en de ontwikkelingen in de rechtspraak, zowel de interne als deze van het EHRM, hebben hier o.m. voor gezorgd.

Er is wel nog steeds getracht om zo veel mogelijk de essentie van de soms ingewikkelde regelingen weer te geven en niet te verdwalen in casuïstiek. Dit boek heeft noch de pretentie noch het doel een volledig overzicht te geven van alle beschikbare bronnen. Bewust werd ervoor gekozen om ook te wijzen op oudere rechtspraak waarbij de zaken duidelijker of kernachtiger werden weergegeven. Bij de aanvang van de hoofdstukken werd een handige en dus selectieve bibliografie meegegeven voor diegenen die dieper willen ingaan op de materie. Er werd eerder voor gekozen om de principes van het geldende recht weer te geven, zonder dat nagelaten werd om hier en daar de discussie weer te geven die gevoerd wordt. Het doel is steeds geweest om een handige en praktische leidraad te geven bij het geldende recht. Daarom is het zowel geschikt voor studenten als voor de practici (magistraten en advocaten).

Terwijl het oorspronkelijke werk enkel de huidige delen I en II besloeg, werd later door ondergetekende een deel III toegevoegd m.b.t. het bewijs. Dit laatste deel werd thans bijgewerkt m.b.t. de laatste ontwikkelingen inzake de sanctieering van het onrechtmatig verkregen bewijs.

De grote vraag blijft in welke richting de correctionele procedure verder zal evolveren. Zal men het onderzoek ter terechtzitting nog verder inkrimpen in een poging de strafprocedure steeds efficiënter te maken of zal men inzien dat voor bepaalde strafzaken een uitgebreidere procedure nodig is? Tot nu toe heeft de soepelheid van het Wetboek van Strafvordering de rechtspraak toegelaten de procedure aan te passen aan de noden van de tijd. Het is twijfelachtig of dit nog lang volgehouden zal kunnen worden. De elasticiteit van rechtsregels kent ook zijn limieten. Wat de rechtsmiddelen betreft, lijkt er sprake te zijn van een standvastigheid, hoewel hervormingen van de cassatieprocedure niet uit te sluiten zijn. Ten slotte kan men verwachten dat het bewijs in strafzaken aanzienlijk zal evolveren. Het gebruik van nieuwe technieken is daar een belangrijke katalysator voor. Mogelijk zal de beoordelingsbevoegdheid van de rechter daardoor beperkter worden. Het moeilijk te vinden evenwicht tussen de rechten van het individu en de belangen van de maatschappij zal wellicht zorgen voor een blijvende discussie over de toelaatbaarheid van bewijs. De toekomst zal het uitwijzen.

Brussel, september 2013

D. DE WOLF

VERKORTE INHOUDSOPGAVE

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Inhoud</i>	ix
<i>Lijst van verkort geciteerde werken</i>	xv

DEEL I. DE CORRECTIONELE TERECHTZITTING

I.	Bevoegdheid van de correctionele rechtbank.....	3
II.	Vorbereiding van de terechtzitting.....	11
III.	Samenstelling van de rechtbank.....	27
IV.	Het proces-verbaal van de terechtzitting.....	43
V.	De openbaarheid van de terechtzitting.....	51
VI.	De leiding der debatten en de handhaving van de orde.....	57
VII.	Onderzoek ter terechtzitting.....	61
VIII.	Bijkomend onderzoek.....	79
IX.	De beklaagde.....	89
X.	Voorlopige invrijheidstelling.....	93
XI.	Taal.....	97
XII.	Conclusies.....	103
XIII.	De verdaging.....	107
XIV.	De beraadslaging.....	109
XV.	Wijziging van de tenlastelegging.....	113
XVI.	Het vonnis.....	117
XVII.	De veroordeling tot de kosten.....	131
XVIII.	De motivering van de straf.....	143
XIX.	De onmiddellijke aanhouding.....	149
XX.	Uitlegging en verbetering van het vonnis.....	151

DEEL II. DE RECHTSMIDDELEN

I.	Het verzet.....	157
II.	Hoger beroep.....	179
III.	Het cassatieberoep.....	211

DEEL III. BEWIJS

I.	Bewijslast	235
II.	Bewijswaarde	243
III.	Vrije bewijslevering	249
IV.	Bewijskracht	259
V.	Toelaatbaarheid van het bewijs en onrechtmatig verkregen bewijs ..	263
	<i>Trefwoordenregister</i>	287

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Verkorte inhoudsopgave</i>	vii
<i>Lijst van verkort geciteerde werken</i>	xv

DEEL I. DE CORRECTIONELE TERECHTZITTING

I. Bevoegdheid van de correctionele rechtbank	3
A. Algemeen en materiële bevoegdheid.....	3
B. Persoonlijke bevoegdheid	8
C. Territoriale bevoegdheid	8
II. Voorbereiding van de terechtzitting	11
A. Toewijzing van de dossiers	11
B. De procedure van dagvaarding	14
1. Algemene begrippen.....	14
2. Wijze van betekening.....	14
3. Vormvoorschriften van het betekeningsexploot	18
4. Vormvoorschriften van de dagvaarding	19
5. De vermelding van de ten laste gelegde feiten	20
6. Termijnen van dagvaarding	23
C. Andere wijzen van aanhangigmaking, de vrijwillige verschijning	25
III. Samenstelling van de rechtbank	27
A. Algemeen	27
B. Vereiste van onpartijdigheid.....	28
1. Algemeen	28
2. Artikel 6.1 EVRM.....	28
3. Toepassingsgevallen	29
C. Continuïteit van de zetel	38
D. Het openbaar ministerie	41
E. Griffier	42

IV. Het proces-verbaal van de terechtzitting	43
V. De openbaarheid van de terechtzitting	51
VI. De leiding der debatten en de handhaving van de orde	57
A. Leiding van het onderzoek ter terechtzitting en de debatten	57
B. Handhaving van de orde.....	58
VII. Onderzoek ter terechtzitting	61
A. Volgorde en onderzoeksmaatregelen.....	61
B. Het horen van getuigen.....	62
1. De eedaflegging.....	62
2. Wie kan gehoord worden als getuige onder eed?.....	63
3. Sancties i.v.m. getuigen	65
4. De opportuniteit van het verhoor	66
5. Gebruik der talen	68
6. Vals getuigenis.....	68
7. Modaliteiten.....	70
8. Gedeeltelijke en volledige anonimiteit	70
C. Het deskundigenonderzoek	73
1. Het horen van deskundigen	73
2. Tegenspraak.....	75
3. Besluitvorming	77
VIII. Bijkomend onderzoek.....	79
A. Bijkomende onderzoeksopdrachten of aanvullende onderzoeksdaaden ...	79
B. Actieve rol (zie ook Deel III Bewijs. Bewijslast)	81
C. Opportuniteit	81
1. Getuigenverhoor	81
2. Andere onderzoeksdaaden	85
3. Verzoeken tot voeging van stukken aan het strafdossier en tot overlegging van stukken	86
D. Modaliteiten	87
IX. De beklaagde	89
A. De ondervraging.....	89
B. De vertegenwoordiging.....	89
C. De juridische bijstand en de rechtsbijstand	90
X. Voorlopige invrijheidstelling.....	93

XI. Taal	97
XII. Conclusies	103
XIII. De verdaging	107
XIV. De beraadslaging	109
A. Sluiting van de debatten, begin van het beraad	109
B. Duur van het beraad	109
C. Beraadslaging	110
D. Heropening van de debatten	110
XV. Wijziging van de tenlastelegging	113
A. Beginselen	113
B. De wijziging van kwalificatie	114
C. Verbetering van omschrijving of van de datum van de tenlastelegging ..	115
XVI. Het vonnis	117
A. Vermeldingen	117
B. Ondertekening	119
C. Eenheid van uitspraak	121
D. Datum	121
E. Motivering van de schuld (zie ook Motivering van de straf)	122
G. Uitspraak	127
F. Taal	128
XVII. De veroordeling tot de kosten	131
A. Eigenlijke kosten	131
B. De rechtsplegingsvergoeding	134
1. Algemeen	135
2. Ambtshalve plicht van de strafrechter	136
3. Begroting bedragen	137
4. In het ongelijk gestelde partij	139
XVIII. De motivering van de straf	143
XIX. De onmiddellijke aanhouding	149
XX. Uitlegging en verbetering van het vonnis	151

DEEL II. DE RECHTSMIDDELEN

I. Het verzet	157
A. Beslissingen vatbaar voor verzet: vonnis bij verstek of op tegenspraak. . .	158
B. Belang.	161
C. Vormen van het verzet.	161
D. De gewone termijn van verzet	163
E. De buitengewone termijn van verzet.	164
F. Verlenging van de termijnen wegens overmacht.	166
G. Gevolgen van het verzet	169
1. Dagvaarding	169
2. Schorsende werking	169
3. Devolutieve werking.	170
H. De procedure op verzet	171
I. De beslissingen op verzet	172
1. Het verzet is niet-ontvankelijk	172
2. Het verzet wordt ongedaan verklaard	172
3. Het verzet is ontvankelijk	173
J. Verzet door een gedetineerde.	176
K. Rechtsmiddelen tegen de beslissing op verzet.	177
II. Hoger beroep	179
A. Voor hoger beroep vatbare beslissingen.	179
B. Partijen die hoger beroep kunnen instellen.	182
C. Vormen van het hoofdberoep.	184
D. De termijnen van het hoofdberoep	185
E. Het incidenteel beroep.	190
F. De gevolgen van het hoger beroep.	192
1. Het devolutief gevolg	192
2. De relatieve werking.	194
a. Uitwerking op partijen	194
b. Verzwaring van de toestand van de appellant	196
3. Uitzondering: evocatie.	198
4. Het opschortende gevolg.	200
G. Afstand van hoger beroep.	200
H. De rechtspleging op hoger beroep.	201
I. De beslissing op hoger beroep	204
1. Algemeen	204
2. Eenparigheid	207

III. Het cassatieberoep	211
A. Voor cassatieberoep vatbare beslissingen	212
B. De personen die cassatieberoep kunnen instellen	218
C. Vormen van het cassatieberoep	221
D. Termijnen van cassatieberoep	223
E. Betekening van het cassatieberoep	225
F. De cassatiemiddelen	226
G. De rechtspleging in cassatie	229
H. De beslissingen na cassatieberoep	231
DEEL III. BEWIJS	
I. Bewijslast	235
A. Begrip	235
B. Draggers van de bewijslast	237
C. Eerste nuanciering: rol van de rechter	238
D. Tweede nuanciering: bewijsrisico	240
E. Derde nuanciering: gegevens van algemene bekendheid	241
II. Bewijswaarde	243
A. Definitie	243
B. Draagwijdte	243
C. Uitzonderingen op de vrije bewijswaardering	246
D. Bewijsstandaard	247
III. Vrije bewijslevering	249
A. Definitie	249
B. Draagwijdte	249
C. Uitzonderingen op de vrije bewijslevering	251
1. Prejudiciële geschillen	251
a. Het bewijs van een overeenkomst (bestaan of uitlegging ervan) (art. 16, lid 1 V.T.Sv.)	252
b. Echtheidsgeschil geschrift inzake bestaan of uitlegging overeenkomst (art. 16, tweede lid V.T.Sv.)	254
c. Onroerende zakelijke rechten (art. 17 V.T.Sv.)	255
d. Betwisting van staat	256
e. Andere prejudiciële geschillen	256
2. Authentieke akten	256

IV. Bewijskracht	259
A. Definitie.....	259
B. Draagwijdte.....	260
1. Soorten akten.....	260
2. Miskenning.....	260
V. Toelaatbaarheid van het bewijs en onrechtmatig verkregen bewijs	263
A. Toelaatbaarheid van het bewijs(middel).....	263
B. Onrechtmatig verkregen bewijs: draagwijdte.....	265
C. Onrechtmatig verkregen bewijs: sanctie.....	266
1. De eerste arresten: de bewijsuitsluiting (1923-1980).....	266
2. De tussenfase: de eerste relativeringen.....	269
3. Het huidige recht.....	270
a. Het arrest van het Hof van Cassatie van 14 oktober 2003.....	270
b. Het arrest van het Hof van Cassatie van 23 maart 2004.....	274
c. Voor- en tegenstanders.....	277
d. Verdere jurisprudentiële ontwikkelingen.....	280
e. Specifiek probleem: in het buitenland verkregen bewijs.....	284
<i>Trefwoordenregister</i>	287

LIJST VAN VERKORT GECITEERDE WERKEN

R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Antwerpen, Kluwer, 2010.

R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*.

D. DE WOLF, *De rol van de rechter bij de waarheidsvinding in de correctionele procedure*, Kortrijk, UGA, 2010.

D. DE WOLF, *De rol van de rechter bij de waarheidsvinding in de correctionele procedure*.

Ph. TRAEST, *Het bewijs in strafzaken*, Gent, Mys & Breesch, 1992.

Ph. TRAEST, *Het bewijs in strafzaken*.

R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012.

R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*.

De arresten van het Hof van Cassatie worden in beginsel aangegeven met hun vindplaats in de *Arresten van het Hof van Cassatie (AC)*, hetzij per pagina voor de oudere arresten, hetzij per nummer voor de arresten vanaf de jaren 1990 tot en met 2010. Vanaf 2010 wordt wegens de geleidelijke beschikbaar van de *Arresten van het Hof van Cassatie* voorlopig het rolnummer vermeld (te vinden via <http://jure.juridat.just.fgov.be>). De Franstalige conclusies van het openbaar ministerie bij het Hof van Cassatie zijn soms enkel beschikbaar op de voormelde website en in het Frans in de *Pasicrisie (Pas.)*. Bepaalde arresten, zoals deze voor 1945, worden ook via hun vindplaats in de *Pasicrisie* aangeduid.

De arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) m.b.t. het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) worden aangeduid via naam en datum. Bij de beslissingen van het EHRM wordt ook het rolnummer (req.) vermeld. Beide kunnen via deze gegevens eenvoudig worden teruggevonden op de website <http://hudoc.echr.coe.int/sites>.

